

Ideológia v premenách času v pamiatkach gréckej a latinskej tradície

Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie
18.–19. november 2016, Bratislava

Zostavili

Ludmila BUZÁSSYOVÁ, Erika JURÍKOVÁ a Jana GRUSKOVÁ

Autori kapitol

Marcela ANDOKOVÁ • Jana BALEGOVÁ • Erika BRODŇANSKÁ
Erika BRTÁŇOVÁ • Ludmila BUZÁSSYOVÁ • Zoltán CSEHY
Wilken ENGELBRECHT • Juraj FRANEK • Eva FRIMMOVÁ
Jana GRUSKOVÁ • Marta HULKOVÁ • Erika JURÍKOVÁ
Katarína KARABOVÁ • Zuzana KÁKOŠOVÁ • Jozef KORDOŠ
Táňa KUSÁ • Ivan LÁBAJ • Kateřina BOČKOVÁ LOUDOVÁ
Barbora MACHAJDÍKOVÁ • Mária MÁJEKOVÁ • Erik MARKOVIČ
Imrich NAGY • Anikó POLGÁR • Irena RADOVÁ • Franz RÖMER
Nicol SIPEKIOVÁ • Adam SITÁR • Kurt SMOLAK
František ŠIMON • Daniel ŠKOVIERA • Svorad ZAVARSKÝ

Univerzita Komenského v Bratislave

2018

Ideológia v premenách času v pamiatkach gréckej a latinskej tradície

Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie
18.–19. november 2016, Bratislava

Zostavili:

Ľudmila Buzássyová, Erika Juríková a Jana Grusková

Publikáciu ako celok recenzovali:

Prof. PhDr. Jana Nechutová, CSc., Doc. PhDr. Pavol Valachovič, CSc.

Všetky štúdie v publikácii prešli anonymným recenzným posúdením.
All the studies in this publication have gone through
an anonymous peer-review process.

Publikácia vznikla s finančnou podporou MŠ SR v rámci riešenia grantovej úlohy
VEGA 1/0627/15 *Latinská humanistická literatúra na Slovensku v kontexte politickej
propagandy* a s finančnou podporou Slovenskej jednoty klasických filológov pri SAV.

© Univerzita Komenského v Bratislave, 2018

© Ľudmila Buzássyová, Erika Juríková, Jana Grusková

Obálka a grafická úprava: © Ivan Lábaj

Redakčná úprava: Mária Májeková

Vydala:

Univerzita Komenského v Bratislave
Bratislava 2018

ISBN 178-80-223-4626-9

Obsah

Predhovor (<i>Ľudmila Buzássyová, Erika Juríková</i>)	9
Preface (<i>Ľudmila Buzássyová, Erika Juríková</i>).	14
Laudationes	
I. (<i>Kurt Smolak</i>).	19
II. (<i>Ľudmila Buzássyová, Jana Grusková</i>)	20
III. (<i>Robert Horka, Marcela Andoková</i>)	23
Daniel Škoviera - biografický portrét (<i>Ľudmila Buzássyová, Erika Juríková</i>)	25
K vzťahom poézie a politiky v 16. storočí v Bardejove	31
<i>Daniel Škoviera</i>	
Von Tacitus zum Tacitismus: Von Reflexion zur Ideologie	54
<i>Franz Römer</i>	
Médeia jako protagonistka uprchlické krize	66
<i>Irena Radová</i>	
Velebenie elít na juhopicénskych nápisoch: frazeológia a poézia v službách ideológie	75
<i>Barbora Machajdíková</i>	
Io triumphē! De triumphis apud Romanos eorumque successores usque in tempora recentiora ingenii proprii sui que aestimationis indicibus	89
<i>Kurt Smolak</i>	

Das Prokrustesbett mittelalterlicher Ovidkommentare	107
<i>Wilken Engelbrecht</i>	
Tendencie portrétovania zbehov z prvej križiackej výpravy v latinských prameňoch z r. 1100–1125: náčrt problematiky	123
<i>Adam Sitár</i>	
Vrah alebo hrdina? Recepčia Bruta Mladšieho v talianskom renesančnom humanizme	132
<i>Juraj Franek</i>	
Dva kráľovské portréty v kontexte politických sporov posledných rokov vlády Mateja Korvína	150
<i>Ľudmila Buzássyová</i>	
Politika, ideológia a propaganda v roku 1515	164
<i>Eva Frimmová</i>	
Ohlas Erazmovej idey o spoločnej obrane Európy pred osmanskou hrozbou na augsburskom sneme	178
<i>Imrich Nagy</i>	
Erazmove úvahy o vojne a mieri v diele <i>Utilissima consultatio de bello Turcis inferendo</i> . Realizmus alebo utópia?	188
<i>Marcela Andoková</i>	
Konfesijné zmeny v 16. storočí v Európe a ich vplyv na cirkevnú hudbu na území Slovenska	204
<i>Marta Hulková</i>	
Ján Sambucus, emblémy venované významným osobnostiam 16. storočia	217
<i>Zuzana Kákošová</i>	
<i>Imitatio Ciceroniana</i> podľa Jána Sambuca	229
<i>Ivan Lábaj</i>	

Reflexia politických postojov Juraja Wenera v jeho príležitostnej poézii	240
<i>Jana Balegová</i>	
Satira na povolania v diele J. G. Macra Szepsia <i>De vera gloria libellus</i>	254
<i>František Šimon</i>	
„Oslie bremená“ na pleciach vladárov v spise Jána Webera <i>Lectio principum</i> (1665)	263
<i>Erika Brodňanská</i>	
<i>Sol Szelepicianum</i> - tretí panegyrik súboru <i>Tyrnavia crescens</i> (Štefan Čiba, Trnava 1707) venovaný Jurajovi Pohroncovi Slepčianskemu	274
<i>Jozef Kordoš</i>	
Básnické nadanie v službách univerzitného manažmentu v 18. storočí	287
<i>Katarína Karabová</i>	
Obrana a oslobodenie Viedne roku 1683 očami Gabriela Kapiho	296
<i>Nicol Sipekiová</i>	
Timonova <i>Corona Regni Ungariae admirabilis</i> (1712) - príspevok k ideológii uhorskej koruny v novolatinskej literatúre	310
<i>Svorad Zavorský</i>	
„Eligite meliorem“ Latinský rečnícky prejav Pála Ányosa z roku 1782	323
<i>Zoltán Csehy - Anikó Polgár</i>	
Reflexia antických etických škôl v diele Hugolína Gavloviča	334
<i>Erik Markovič</i>	
Jonáš Záborský a antická kultúra	344
<i>Erika Brtáňová</i>	

Představy o vztahu češtiny a řečtiny v klasické filologii 19. a počátku 20. století	354
<i>Kateřina Bočková Loudová</i>	
Vplyv politicko-spoločenšských pomerov na situáciu vo vyučovaní latinčiny na stredných a vysokých školách na Slovensku za ostatných 25 rokov	365
<i>Erika Juríková</i>	
Vplyv spoločenských zmien na grécke štúdiá a grécku kultúrnu tradíciu na území dnešného Slovenska	375
<i>Jana Grusková</i>	
Klasickí filológovia a Slovenský rozhlas (<i>Táňa Kusá</i>)	391
Tabula gratulatoria	401
Bibliografia Daniela Škovieru (<i>Mária Májeková</i>).	405
Fotografie	433
Index	437

Danieli Škoviera
viro bono atque humanissimo,
renovatori renovatarum litterarum Slovacicarum
septuagenario
ab amicis, sodalibus discipulisque oblatum.

Médeia jako protagonistka uprchlické krize

Irena RADOVÁ

Postava Médeie přitahuje a přitahovala pozornost umělců po mnoho staletí a stala se již předmětem více než tří set uměleckých počinů, ať už literárních, výtvarných či hudebních.¹ Do jejího příběhu tak pochopitelně otiskly svou stopu různé doby s různými společenskými uspořádáními, s rozličnými ideologiemi. Zdá se tedy téměř nemožným, že by zpracování Médeiných osudů mohlo dnešnímu recipientovi přinést ještě cokoliv nového. Přitom se však v době nedávné (na sklonku dvacátého století), poznamenané zásadním vývojem politické situace v zemích střední Evropy, objevila řada literárních počinů, věnujících se právě Médeie, z per autorek (např. Dagmar Nick, *Medea-Monolog*; Ursula Haas, *Freispruch für Medea*). Ony spisovatelky se přitom snažily zprostit Iásonovu manželku viny, kterou jí dlouhé věky literární tradice od antiky až po dnešek připisovaly.² Mezi tato díla patří i román *Medea. Stimmen* autorky Christy Wolfové, jenž je předmětem naší studie a drobným střípkem do mozaiky Médeina próteovského obrazu.³

Stranou ponecháme poměrně oblíbenou část interpretace tohoto díla jako politické šifry, podle níž je údajně Kolchis obrazem někdejší Německé demokratické republiky, Korint představuje západní Německo a autorka sama se stylizuje do Médeie jakožto barbarky z východu. Taková čtení se objevila krátce po zveřejnění románu a jsou samozřejmě v mnoha směrech opodstatněná.⁴ Ve světle současné situace v Evropě však hodláme zdů-

¹ Pro přehled viz např. MIMOSO-RUIZ, *Médée Antique et Moderne. Aspects Rituels et Socio-Politiques d'un Mythe*. (1982).

² Pro přehled viz BEYER, *Das System der Verknennung. Christa Wolfs Arbeit am Medea-Mythos*. (2007), s. 74–76.

³ Kniha vyšla nejprve v roce 1996 v nakladatelství Luchterland v Mnichově. Ve své studii odkazují na mně dostupnou devátou edici z nakladatelství Suhrkamp (Frankfurt am Main), 2015.

⁴ Pro zevrubný přehled literární kritiky románu Wolfové viz BEYER, *Das System der Verknennung. Christa Wolfs Arbeit am Medea-Mythos*. (2007), s. 212–218. Beyer syste-

raznit jiný aspekt tohoto díla. Nejprve budiž předestřeno několik vět uvádějících do díla samotného.

Wolfová ve svém románu použila techniku vnitřního monologu a stejně jako kdysi propůjčil mimořádně silný hlas Médeie římský básník Augustova období Ovidius ve své sbírce *Heroides* (12), tak jí dovolila nerušeně promluvit i německá autorka. Na rozdíl od Ovidiovy hrdinky však Médeia Wolfové nepíše dopis – tedy hmotný důkaz svých pocitů a myšlenek, který je ovšem nutně zkreslen tím, že se jedná o prostředek k přesvědčení adresáta (sdělení v dopise je tak *a priori* ovlivněno ve výběru a stylizaci myšlenek právě pro svůj persvazivní účel). Naproti tomu je u Wolfové čtenář svědkem ničím neovlivněného vnitřního monologu Médeie, která přemítá nad událostmi svého života a v duchu oslovuje různé postavy svého příběhu. Médeia však není jediná, kdo v díle Wolfové promlouvá. Ke slovu se dostávají i další postavy: Iásón a Glauké – tradiční aktéři dramatu odehrávajícího se v Korintě – a postavy, které jsou výtvorem fantazie Wolfové – dva korintští astronomové Akamás a Leukón a Médeina bývalá kolchidská družka a žačka Agaméda. Jak je již z tohoto přehledu patrné, děj románu je zasazen v první řadě do Korintu a začíná se odvíjet v době, kdy již Iásón Médeiu opustil a ona žije se svými dětmi a přítelkyní Lyssou v chatrči blízko zámku. Někdejší slavná princezna se tak ocitla na okraji společnosti.

Z tohoto stručného úvodu se může zdát, že inovace německé autorky spočívá především ve způsobu prezentace mýtu – technikou vnitřního monologu – a v zavedení nových postav. Takové obohacení by si však sotva vysloužilo nálepku radikálně nového pojetí slavné hrdinky, jakou dává románu *Medea. Stimmen* Peter Tepe.⁵ Samozřejmě to nebyly jen tyto dva faktory, které vedly německého kolegu k uvedenému závěru. Je však třeba říci, že Tepe se ve své studii opíral výhradně o srovnání s Eu-

---

matically analyzuje přístupy autorů traktovaných kritik a ukazuje širokou škálu názorů vyvolanou stejným textem. Možnost jisté identifikace starověkých kulis se zeměmi, v nichž Wolfová žila, a samotné autorky s hlavní hrdinkou její knihy potvrzuje sama Wolfová v rozhovoru s Evelynou Fingerovou – *Wir leben verkehrt* (2007), s. 51: „In der sogenannten Wendezeit, 1990/91, trieb eine aktuelle Erfahrung mir die Medea-Figur zu: dass nämlich das neue Deutschland, noch stark westdeutsch geprägt, vieles, was aus dem Osten kam, als fremd empfand und stark ablehnte. Ich habe das ganz persönlich erlebt.“

⁵ Viz TEPE, *Beispiel für eine erklärende Basis-Interpretation. Zu Christa Wolfs Roman Medea Stimmen*, s. 2. (Tento text není vydán ve standardním periodiku, je však dostupný on-line v platformě určené pro příspěvky z oblasti bádání o mýtech a ideologiích.)

rípidovou *Médeiou*, jež sice podstatným způsobem utvářela následující ztvárnění mýtu, nebyla však jediným způsobem pojetí osudů antické hrdinky.

Od prvních stran románu je zřejmé, že Wolfová ve svém díle zúročila mimořádnou poučenost i o mnoha dalších předcházejících „Medeamorfózách“, zejména pak o různých způsobech demytizace, s nimiž se setkáváme již od antiky. Tak například zlaté rouno je v souladu se Strabónovým⁶ přesvědčením pouze výsledkem kolchidského způsobu dobývání zlata, kdy kůže beranů se nořily do řeky, aby se zde v chomáčcích vlny zachycovaly šupinky cenného kovu.⁷ Médeiny čarodějnické schopnosti jsou pak po několika starověkých racionalistických vysvětleních, kdy někteří v dívce viděli kosmetičku a lázeňskou a jiní zase dietetičku,⁸ prezentovány jako produkt mimořádné znalosti bylinek,⁹ a Médeia dokonce vystupuje jako jakási moderní hlubinná psychoanalytička, která pomáhá duševně choré Glauce zbavit se traumatizujícího zážitku z dětství a znovu nabýt psychickou vyrovnanost.¹⁰ Ostatně i Médeia-bylinkářka se objevila v literatuře již před Christou Wolf, a sice v díle Christine de Pizan *Le Livre de la Cité des Dames* (I, 32, 1),¹¹ které bychom s jistou dávkou nadsázky mohli označit za protofeministické.¹²

Dávní racionalizující exegeti mýtů usilovali především o to, aby uvedli na pravděpodobnou míru ty prvky báje, které se podle nich vzpíraly rozumnému vysvětlení – v případě Médeina příběhu jsou to zlaté

⁶ Strab. *Geogr.* XI, 2, 19. Toto vysvětlení je ostatně považováno za platné i dnes, viz DOUMAS, *What did the Argonauts seek in Colchis?* (1991), s. 31–41.

⁷ WOLF, *Medea. Stimmen* (2015), s. 36.

⁸ Např. Palaifatos (30) vysvětluje zázračného mluvícího berana, jehož rouno je onou vytouženou relikvií, jako Frixova vychovatele jménem Kríos (= řec. „Beran“), rouno jako drahocenný portrét Héliovy dcery jménem Kós (= řec. „Rouno“) a z Médeie činí (43) kosmetičku a lázeňskou, která lidi omlazovala jednak barvením vlasů, jednak aplikací koupele v parní lázni. BRISSON, *How Philosophers Saved Myths: Allegorical Interpretation and Classical Mythology* (2004), s. 38, přináší další příklad starověké exegese Médeina mýtu, a sice alegorickou interpretaci kynika Diogena, podle něhož byla zase spíše dietetička, omlazující za pomocí vědy.

⁹ WOLF, *Medea. Stimmen* (2015), s. 46.

¹⁰ WOLF, *Medea. Stimmen* (2015), s. 138nn.

¹¹ Pro tuto studii byl použit anglický překlad *The Book of the City of Ladies*. RICHARDS, Earl Jeffrey (transl.). New York, 1982. Pro pojetí Médeie u de Pizan (a u Boccaccia) viz RADOVÁ, *Médeia na prahu novověku – dvě případové studie* (2014), s. 305–313.

¹² Uvedený spis se setkal s velkou vlnou zájmu ze strany feministek. Jejich často zjednodušující interpretaci uvádí na pravou míru BROWN-GRANT, *Christine de Pizan & the Moral Defence of Women: Reading Beyond Gender* (1999).

rouno, Médeiny čarodějnické schopnosti a zázrak s omlazením Iásonova otce.¹³ Tím jejich kritické posuzování starých vyprávění končí. Wolfová však ve své práci s mýtem pokročila za tuto hranici a úspěšně aplikovanou demytizaci u ní vzápětí střídá mytizace, tedy zpřítomnění opětovného vzniku mýtu. Tam, kde byl vysvětlen starý mýtus o zázračném rouno a mimořádně schopné čarodějnici, začal vznikat mýtus o zlovolné vražedkyni a strůjkyni veškeré současné bídy Korintu.¹⁴

Wolfové Médeia do Korintu připlula nikoliv jako bláznivě zamilovaná hrdinka, ale jako politická uprchlice.¹⁵ V době kdy situace v domovské zemi pro ni začala být po nezdařeném pokusu o změnu politických poměrů neúnosná, využila se skupinkou stejně smýšlejících krajanů příchodu Argonautů a opustila s nimi zemi, s jejímž vládcem – svým otcem Aiétem – nedokázala najít společnou řeč.¹⁶ V tomto momentu se již nacházíme ve zřetelném kontrastu k Eurípidovu dílu. Wolfová však není rozhodně první, kdo pracuje s představou neutěšených politických poměrů v Kolchidě. Tak římský básník flaviovského období Valerius Flaccus líčí v šesté knize svého eposu *Argonautica* občanskou válku v Kolchidě v době výpravy Argonautů. Příčinou konfliktu je u něj názorový nesoulad mezi Médeiným otcem Aiétem a jeho bratrem Persem o řešení krize v zemi.¹⁷ Giovanni Boccaccio zase ve svém spisku *De claris mulieribus*, který Pamela J. Benson¹⁸ označila za „zakládající text renesančního profeminismu“, hodnotí Médeinu lásku k Iásonovi jako důvod

¹³ Pro vysvětlení prvních dvou mythologémat viz výše, omlazení Iásonova otce podrobil kritice rovněž Giovanni Boccaccio – *De mulieribus claris* (17, 8) – který je interpretoval jako vliv bezmezné radosti, jež Aisóna naplnila, když se jeho syn vrátil coby vítěz se skvělou kořistí a slavnou manželkou.

¹⁴ Proces mytizace v některých částech příběhu reflektují u Wolfové dokonce i sami jeho aktéři; konkrétně Iásón, který se opakovaným vyprávěním svého dobrodružství s drakem stává dokonce aktivním mýtotvůrcem. Vychází totiž vždy vstříc očekávání auditoria a příběh upravuje v souladu s očekáváním svých posluchačů, takže už ani sám neví, jak to vlastně doopravdy bylo. A lidé u táborových ohňů již věří legendě o drakobijci, aniž by ho viděli v Iásonovi, který právě naslouchá jejich písním. Médeia pak k tomu jen rezignovaně poznamenává: „Sie haben aus jedem von uns den gemacht, den sie brauchen. Aus dir den Heroen, und aus mir die böse Frau.“ – WOLF, *Medea. Stimmen* (2015), s. 54.

¹⁵ WOLF, *Medea. Stimmen* (2015), s. 98: „Ich bin mit Jason gegangen, weil ich in diesem verlorenen, verdorbenen Kolchis nicht bleiben konnte. Es war eine Flucht.“

¹⁶ WOLF, *Medea. Stimmen* (2015), s. 92nn.

¹⁷ *Arg.* VI, 14–20.

¹⁸ BENSON, *The Invention of the Renaissance Woman* (1992), s. 9.

pro pád královlády jejího otce.¹⁹ Jsou to tedy dva případy politické krize v bájně Kolchidě. Wolfová tento motiv však utvořila novým způsobem a Médeie svěřila dokonce roli vůdkyně opozice, která usilovala o nastavení nové vlády, jež by vyšla vstříc kolchidskému lidu. Když se však její pokus o převrat zvrhl nečekaným směrem, zvolila Médeia se svými přívrženci raději osud uprchlice.

A Korint všechny Kolchidčany také jako uprchlíky přijal a jako k uprchlíkům se k nim i choval:²⁰ vytvářel si o nich předsudky, nedokázal se zbavit pocitu falešné pýchy při srovnání vlastního blahobytu a chudoby nově přišedších cizinců, nesnažil se porozumět lidem usazeným v ghettu na okraji města.²¹ A když bylo nakonec i jejich zdánlivě bohaté město zasaženo nečekanou přírodní katastrofou (dvouletým suchem), ústící v mor, vytvořili si místní právě z oněch lidí na okraji obětního beránka – Wolfová zde vědomě navazuje na Girardovu teorii.²² K legitimizaci

¹⁹ *De mulieribus claris* (17, 14).

²⁰ V tradici mýtu o Médeie je již od Eurípidovy tragédie přítomen a stále znovu se objevuje (viz např. Franz Grillparzer, třetí část trilogie *Das Goldene Vlies*) motiv „barbarství“ Médeie v konfrontaci s „civilizovaným“ Řeckem. Wolfová však tento motiv přenesla do nové roviny právě tím, že spolu s Médeiou přesídlila do Kolchidy i celou skupinu jejich soukmenovců a ztvárnila problémy se začleněním nejen jedné hrdinky, ale celé skupiny.

²¹ WOLF, *Medea. Stimmen* (2015), s. 53: „Aber sie betreten ja nie die ärmlichen Behausungen der Fremden am Rand der Stadt, oder Medeas Wohnstätte...“; s. 74: „Akamas empfing uns mit dieser schwer zu beschreibenden Distanz, die die Korinther von Anfang an uns Kolchern gegenüber angenommen haben und die, wie nahe einer oder eine von uns ihnen auch zukommen glaubt, niemals zu überwinden ist. Sie werden ja mit der unerschütterlichen Überzeugung geboren, daß sie den kleinwüchsigen braunhäutigen Menschen überlegen sind, die in den Dörfern um ihre Stadt herum leben und bei denen sich die Legende hält, sie seien die Ureinwohner, sie hätten als erste die Ufer dieses Meeres besiedelt...“ – druhá část tohoto citátu se sice týká původních obyvatel Korintu, pěkně však demonstruje přístup soudobých Korintčanů k „jiným“ národům; s. 116–117: „Natürlich haben meine Korinther das Trüppchen der Einwanderer wie fremde Tiere bestaunt, nicht direkt unfreundlich, nicht direkt freundlich. Wir hatten damals ein paar gute Jahre, das merkt man ja immer erst später, wir sonnten uns in dem Staunen der Kolcher über unseren Wohlstand.“

²² Srov. citát z Girada (*Das Heilige und die Gewalt*) uvádějící jeden z monologů – WOLF, *Medea. Stimmen* (2015), s. 151, a rovněž slova Wolfové z již citovaného rozhovoru s Evelynou Fingerovou – *Wir leben verkehrt* (2007), s. 51: „Eben dieses sich in der Geschichte wiederholende Muster mag das auffällige Interesse an dem Stoff in der Gegenwart hervorrufen. Wenn unsere Kultur in Krisen gerät, fällt sie immer wieder auf das gleiche Verhalten zurück: die Schuld bei Außenseitern suchen, diese ausgrenzen, sie zu Sündenböcken stempeln.“ Pro podrobnou apli-

svého počínání však nejprve potřebovali vytvořit nějaký mýtus, a proto byl vytvořen mýtus o Médéie vražednici. Ta jí však podle Wolfové rozhodně není. Že zabila svého bratra Apsyrta a Glauku je stejně výsledkem pomluvy, jako to, že byla strůjkyní vraždy svých dětí. Apsyrtos se totiž stal obětí nešťastných okolností v Kolchidě.²³ Aiétés, čelící nátlaku opozice, aby se do země vrátil starý zvyk a krále nahradila královna – Médéina sestra Chalkiopé –, obnovil zvyk jiný. Na jeden den abdikoval ze své funkce a na své místo dosadil syna Apsyrta. Apsyrtos byl však po uplynutí dne jako bývalý král podle onoho pradávného obyčeje zavražděn fanatickými ženami. Médéia, zděšená tímto vývojem, posbírala ostatky milovaného bratra, aby je pohřbila v moři. Nezasvěcení tak viděli obraz Argy pronásledované Kolchidčany a Médéie, jež v divokém pohnutí vrhala kosti do vln. A stačilo jen tento obraz patřičně vyložit, aby se z Médéie v očích Korinťanů stala vražedkyně vlastního bratra.²⁴ Glauké pak, sužovaná ve svém svědomí nespravedlností dění ve svém okolí, spáchala sebevraždu v bělostných šatech, které jí z náklonnosti kdysi Médéia darovala. A stačilo jen vydat prohlášení o otrávených šatech a nesnesitelné bolesti, které údajně Iásonovu nevěstu dohnaly až k smrti, a Médéia měla rázem v očích Korinťanů na svědomí další oběť.²⁵ Pokud jde o Médéiny děti, panuje *communis opinio*, že Médéiu jako matku-vražednici konstituoval pro následující staletí až Eurípídés a že před jeho tragédií existovaly v mýtu o Médéie momenty dávající do souvislosti smrt Médéiných dětí a jejich matku pouze jako výsledek křivého nařčení ze strany Korinťanů.²⁶ Wolfová tedy pomluvu z tohoto jednoho případu přenesla i na ostatní Médéiny vraždy a ukázala, jak snadno vznikají mýty. A onen nový mýtus se stal součástí diskursu v Korintu a legitimizoval pronásledování podivných uprchlíků z Kolchidy, kteří bezpochyby byli příčinou všeho špatného v Korintě – tak si to alespoň Korinťané představovali.²⁷ Nic nepomohlo, že Médéia usilovně pomáhala Korinťanům v době moru jak svými znalostmi bylinek, tak svou moudrostí a léčitel-

---

kaci Girardovy teorie na román Wolfové viz BEYER, *Das System der Verknennung. Christa Wolfs Arbeit am Medea-Mythos* (2007).

²³ WOLF, *Medea. Stimmen* (2015), s. 91nn.

²⁴ WOLF, *Medea. Stimmen* (2015), s. 85–86.

²⁵ WOLF, *Medea. Stimmen* (2015), s. 215nn.

²⁶ Srov. WISSOWA et al. (ed.), *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft* (1931) s. v. *Medeia*.

²⁷ BEYER, *Das System der Verknennung. Christa Wolfs Arbeit am Medea-Mythos* (2007), s. 123nn., vhodně doplňuje interpretaci románu Wolfové o podněty z teorie diskursu Rolanda Barthese.

skými schopnostmi.²⁸ Jinakost její i jejich krajanů byla pro ně příčinou vyvržení na okraj společnosti a posléze i jejich pronásledování.

Tak jako se s dobou vyvíjí chápání mýtů ze strany autorů uměleckých děl, stejně má doba vliv i na interpretaci těchto výtvorů. Traktovaný román byl dosud zkoumán různě – ve vztahu k feministické kritice mocenské ideologie, jako produkt učení o matriarchální společnosti či jako politická šifra.²⁹ V současné době, kdy Evropa čelí náporu uprchlíků ze Sýrie a afrických zemí, je však mimořádně aktuální právě tento aspekt románu Wolfové. Médeia k nám tak znovu po tisíciletích promlouvá a znovu znepokojuje evropského čtenáře v jeho zdánlivě dokonalém světě se zdánlivě neotřesitelnými hodnotami. Její příběh je u Wolfové sondou do křehkého vztahu mezi uprchlíky a jejich hostiteli a nevádí, že jej Wolfová psala, majíc před očima obraz uprchlíků z druhé světové války.³⁰ Ten obraz je stále stejný. Stále lze souhlasit s Médeiou a s jejím varováním, jak si je zapamatoval Leukón: „Es war das erste Mal, daß ich (= Leukon) mit einer Fremden über den Zustand unserer Stadt sprach, jetzt ging ich noch weiter und fragte sie, **wo sie denn die Ursache sehe für unseren Niedergang**. Sie fand, die Antwort liege auf der Hand. **In euerer Selbstüberhebung, sagte sie. Ihr überhebt euch über alles und alle, das verstellt euch den Blick für das, was wirklich ist, auch dafür, wie ihr wirklich seid.**“³¹

²⁸ WOLF, *Medea. Stimmen* (2015), s. 46–47: „Übrigens hat sich Akamas' Verhältnis zu Medea verändert, seit sie die Hungersnot abgewendet hat, die Korinth nach der großen Dürre zweier Jahre drohte. Nicht durch Zauber. Das behaupteten die Korinther. Aber sie verbreitete ihre Kenntnis der eßbaren Wildpflanzen, die unerschöpflich zu sein scheint, und sie lehrte, nein, zwang die Korinther, Pferdefleisch zu essen... Das Volk schlachtete die Pferde, aß, überlebte und vergaß das der Medea nicht. Seitdem gilt sie als böse Frau.“; s. 170: „Die Pest breitet sich aus. Medea hat in diesen Wochen mehr als jeder andere getan, die Kranken verlangen nach ihr, sie geht zu ihnen. Aber viele Korinther behaupten, sie ziehe die Krankheit hinter sich her. Sie sei es gewesen, die der Stadt die Pest brachte.“

²⁹ Viz TEPE, *Beispiel für eine erklärende Basis-Interpretation. Zu Christa Wolfs Roman Medea Stimmen*.

³⁰ Z rozhovoru Wolfové s Evelynou Fingerovou – *Wir leben verkehrt* (2007), s. 51: „Ich beschäftige mich gerade mit den deutschen Emigranten während der Nazizeit in den USA.“

³¹ WOLF, *Medea. Stimmen* (2015), s. 168.

PRAMENY

- BOCCACCIO, Giovanni: *Famous Women*. Transl. Virginia Brown. Cambridge, Ma, and London, England: Harvard University Press 2001.
- Euripidis fabulae*. I-II. Edidit James Diggle. Oxford: Clarendon Press, 1981.
- Grillparzer, Franz: *Das Goldene Vlies*. In: *Werke*. Vol. 2. Edidit Helmut Bachmaier. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1986.
- P. Ovidi Nasonis Epistulae Heroidum*. Edidit Henricus Dörrie. Berlin and New York: De Gruyter, 1971.
- PALAIFATOS: *Περὶ ἀπίστων*. *De incredibilibus*. In: *Mythographi Graeci*. Edidit Nicola Festa. Bd. 3, 2. Leipzig: B. G. Teubner 1902.
- PALAIFATOS: *O neuvěřitelných příbězích*. Přel. Irena Radová. Praha: KLP 2005.
- DE PIZAN, Christine: *The Book of the City of Ladies*. Transl. Earl Jeffrey Richards. New York: Persea Books 1982.
- C. Valeri Flacci Argonauticon libri octo*. Edidit Widu-Wolfgang Ehlers. Stuttgart: B. G. Teubner Verlagsgesellschaft mbH 1980.
- Strabonis Geographica*. Edidit August Meineke. Lipsiae: sumptibus et typis B. G. Teubneri 1866.
- WOLF, Christa: *Medea. Stimmen*. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag 2015⁹.

LITERATURA

- BENSON, Pamela, Joseph: *The Invention of the Renaissance Woman*. University Park: The Pennsylvania State University Press 1992.
- BEYER, Martin: *Das System der Verknennung. Christa Wolfs Arbeit am Medea-Mythos*. (Diss. Universität Bamberg.) Würzburg: Verlag Königshausen & Neumann GmbH 2007.
- BRISSON, Luc: *How Philosophers Saved Myths: Allegorical Interpretation and Classical Mythology*. Tihanyi, Catherine (transl.). Chicago, IL, USA: University of Chicago Press 2004.
- BROWN-GRANT, Rosalind: *Christine de Pizan & the Moral Defence of Women: Reading Beyond Gender*. Cambridge: Cambridge University Press 1999.
- DOUMAS, Christos: *What did the Argonauts seek in Colchis?* *Hermathena* 150 (1991), s. 31–41.
- FINGER, Evelyn: *Wir leben verkehrt*. *Zeit online*, 44, 25. 10. 2007, s. 51. Přístup: 2017-02-20. Dostupné z: http://www.zeit.de/2007/44/Wir_leben_verkehrt/komplettansicht.
- MIMOSO-RUIZ, Duarte: *Médée Antique et Moderne. Aspects Rituels et Socio-Politiques d'un Mythe*. Paris: Editions Ophrys 1982.
- RADOVÁ, Irena: *Méděia na prahu novověku – dvě případové studie*. *Historica Olomucensia* 34, supplementum I (2014), s. 305–313.
- TEPE, Peter: *Beispiel für eine erklärende Basis-Interpretation. Zu Christa Wolfs Roman Medea. Stimmen*. *Mythos-Magazin*. Online-Magazin für die Bereiche Mythosforschung, Ideologieforschung und Erklärende Hermeneutik. Přístup: 2017-02.20. Dostupné z: http://www.mythos-magazin.de/erklaerendehermeneutik/pt_beispielinterpretation.pdf.
- WISSOWA, Georg et al. (ed.). *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*. Stuttgart: Metzler 1893 – 1980.

Résumé

Medea as the Protagonist of a Refugee Crisis

Irena RADOVÁ

The character of Medea has attracted the attention of scholars for centuries. Different epochs with various social systems and ideologies have left their imprint on her story. At the turn of the 20th century, a lot of literary works arose aiming to absolve Jason's wife from the guilt attributed to her over all the long years of literary tradition. The paper deals with one of these works – the novel *Medea: Stimmen* by Christa Wolf. In her novel, Wolf, with the use of inner monologues of several characters, presents diverse views on the well-known events taking place in Colchis and Corinth. While demonstrating an outstanding knowledge of many antecedent forms of the myth of Medea, she casts a new light on the particular motives of various adaptations. Just like the rationalistic exegetes, Wolf primarily aims to free the myth from the fantastic burden of tradition. Wolf's successfully applied demythization of features defying all logic (the Golden Fleece and Medea's magical powers) is quickly replaced with a mythicizing which shows how the myth about an evil killer and initiator of all the poverty in Corinth was created. All these things are situated in the unusual circumstances of a political crisis in Colchis. The novel is therefore a probe into the relationship between political refugees (the people of Colchis with Medea in the lead) and their hosts (the arrogant inhabitants of Corinth), and as such it is presented in this study.

Keywords: Medea, the reception of myth, Christa Wolf, novel „Medea: Stimmen“

Irena Radová
Ústav klasických studií
Filozofická fakulta
Masarykova univerzita, Brno
radova@phil.muni.cz

Ideológia v premenách času v pamiatkach gréckej a latinskej tradície

Zostavili: Ľudmila Buzássyová, Erika Juríková, Jana Grusková

Recenzovali: Prof. PhDr. Jana Nechutová, CSc., Doc. PhDr. Pavol Valachovič, CSc.

Publikácia vznikla s finančnou podporou MŠ SR v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA 1/0627/15 *Latinská humanistická literatúra na Slovensku v kontexte politickej propagandy* a s finančnou podporou Slovenskej jednoty klasických filológov pri SAV.

Počet strán: 452

© Univerzita Komenského v Bratislave, 2018

© Ľudmila Buzássyová, Erika Juríková, Jana Grusková

Obálka a grafická úprava: © Ivan Lábaj

Redakčná úprava: Mária Májeková

Vydala:

Univerzita Komenského v Bratislave
Bratislava 2018

ISBN 178-80-223-4626-9